

MATERIALS
OF THE XIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE

FUNDAMENTAL AND APPLIED
SCIENCE - 2018

October 30 - November 7 , 2018

Volume 8

Philological sciences
History
Psychology and sociology
Music and life
Physical culture and sport

SHEFFIELD
SCIENCE AND EDUCATION LTD
2018

SCIENCE AND EDUCATION LTD

Registered in ENGLAND & WALES Registered Number: 08878342
OFFICE 1, VELOCITY TOWER, 10 ST. MARY'S GATE,
SHEFFIELD, S YORKSHIRE, ENGLAND, S1 4LR

Materials of the XIII International scientific and practical Conference
Fundamental and applied science - 2018 , October 30 - November 7 , 2018
Philological sciences. History. Psychology and sociology. Music and life.
Physical culture and sport. : Sheffield. Science and education LTD -88 p.

Editor: Michael Wilson

Manager: William Jones

Technical worker: Daniel Brown

Date signed for printing ,

For students, research workers.

Price 3 euro

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2018

© SCIENCE AND EDUCATION LTD, 2018

Language, speech, speech communication

к.п.н. Сафарян С.І.

*Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету
імені Бориса Грінченка, Україна*

ДО ПРОБЛЕМ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ

Одним із ключових питань сучасної філології залишається проблема дослідження художньої своєрідності літературних творів, яка безпосередньо пов'язана із питаннями аналізу явища мистецтва слова та художнього сприйняття. Тому нині одним із перспективних напрямів сучасного літературознавства, який досліджує проблеми діалогу автора та читача художнього твору, вважають рецептивну естетику. Базуючись на основних положеннях герменевтики Г. Гадамера [2], рецептивна естетика підходить до розгляду художнього твору як компоненту цілісної естетичної системи, де двома полюсами реалізації смислу є сам твір (та його автор) і реципієнт-читач. Звідси випливає й ґрунтовне переосмислення завдань аналізу, інтерпретації, тлумачення літературного твору, адже художній смисл, за слушним зауваженням В. Ізера, перестає сприйматися як певна характеристика тексту, а твір як відкрите явище піддається переосмисленню з боку кожного його реципієнта [3, 22]. Підтвердження цієї думки знаходимо і у засновника бібліпсихології М. Рубакіна, який зазначив « Ми знаємо не книжки, і не чужі слова, і не їхній зміст, - ми знаємо наші власні проєкції їх і тільки той зміст, який в них ми самі вкладаємо, а не те, що вклав автор. Скільки у книжки читачів, стільки й тлумачень»[8, 65-66].

У контексті нашого дослідження ми зупинимось більш детально на деяких аспектах лінгвопоетичного тлумачення художньої прози, яке допоможе реципієнту-читачу глибше проникнути в художню мову твору, зрозумівши її виразність та неповторність.

Художню прозу можна визначити як одну із особливих моделей, або специфічних фаз естетично організованого мовленнєвого процесу, і в цьому випадку прозовий текст, репрезентуючи всі інваріантні якості художнього

тексту, являє собою ідеальний/реальний різновид словесного естетичного цілого.

Художня проза, в аспекті лінгвопоетичного тлумачення, зазвичай піддається дослідженню шляхом первинного співставлення конструктивних принципів її організації з аналогічними принципами поезії. Дослідник Б. Бобильов зазначає: « Мова прози не має, подібно поезії, яскравих прикмет, що кидаються в вічі, які відрізняють їх від практичної (*розмовної – уточнено нами – С.С.*) мови, що обслуговує рині сфери нашого спілкування. Звідси виникає небезпека «наївно реалістичного» сприймання прозового твору, буквального тлумачення смислу окремих фраз та слів, використаних письменником. Між тим, оповідання, повість чи роман – це передовсім твір мистецтва, і мова прози організовується та оброблюється відповідно до ідейно-естетичних установок письменника, так само як і мова поезії»[1, 58].

Основний конструктивно-концептуальний принцип організації художньої прози, який визначає процес її реального породження, – це внутрішня неоднорідність, текстуальна гетерогенність чи інтертекстуальність; інакше кажучи, кожне прозове словесне естетичне ціле – це поліфонічна мовленнєва структура, тобто «текст у тексті». Свого часу дослідник В. Одинцов у більш загальному, абстрагованому вигляді виокремив у прозовому художньому творі два типи текстів: розповідь і діалог, які являють собою неоднорідні у структурному розумінні форми реалізації художньої мови: мовлення автора та мовлення персонажа[6].

Більш розгорнуто в художній прозі типи текстів (субтекстів) або композиційно-мовленнєвих структур, що характеризуються за функціональним призначенням, за обсягом, за мовою, визначає дослідниця О. Ревзіна. Вона до композиційно-мовленнєвих структур зараховує: авторське монологічне слово, пряму мову (художній діалог), внутрішній монолог, невласне-пряму мову[7, 304]. Ці «тексти в тексті» мають такі нормативні характеристики: а) *авторське монологічне слово* від першої та третьої особи. У першому випадку автор виражений експліцитно у формі «я», у другому – він не має експліцитного вираження, хоча може «проявляти» себе у зверненнях до читача, в мета текстових проявах (наприклад, у номінаціях типу «наш герой»). Авторське монологічне слово має функції опису, розповіді та розмірковування і займає значний обсяг у художньому прозовому тексті. Авторське монологічне слово

базується на літературній (нормативній) мові; б) *пряма мова* – і автором, і реципієнтом її є вигадані особи (герої, персонажі), що належать художньому універсуму тексту. Основна функція – характеристика героїв, створення їхнього словесного портрету. Пряма мова займає значно менший обсяг, ніж авторське монологічне слово, і спирається на літературну мову разом з усією стилістичною системою; в) *внутрішній монолог* – і відправник, і адресат мовлення співпадають (автокомунікація). Функціональне призначення внутрішнього монологу – розкриття внутрішнього світу суб'єкта мовлення. Внутрішній монолог має обмежений обсяг і в канонічній формі спирається на літературну мову (стилістичний смисл «норма», засоби високого стилістичного ярусу). Саме право на внутрішній монолог в традиції підкреслює значимість його суб'єкта; г) *невласне пряма мова* – композиційно-мовленнева структура, яка сформувалася пізніше від інших. Комунікативна рамка характеризується наявністю двох суб'єктів – формального (поверхневого), який представлений в авторському монологічному слові, і глибинного, тобто особи, яка є об'єктом опису (персонажа). Тому невласне пряму мову визначають як входження до плану свідомості героя без зміни суб'єкта опису. Невласне пряма мова відрізняється від непрямой мови (коли в межах одного речення відбувається зміна суб'єкта мовлення, наприклад: Хазяїн сказав, що не дам вам їсти). Невласне пряма мова визначається за граматичними, синтаксичними та лексичними ознаками. Головну роль відіграють граматичні ознаки, що вказують на включення нової свідомості – свідомості героя та появи нової точки відліку). Невласне пряма мова співпадає за функцією з внутрішнім монологом та призначена для змалювання внутрішнього світу героя. У «правильно» вибудованому художньому тексті невласне прямій мові відведено незначний обсяг. Невласне пряма мова може спиратися на «мовні засоби героя» або співпадати за мовними характеристиками з авторським монологічним словом.

З метою конкретно-наукового визначення деяких особливостей лінгвопоетичної організації художньої прози звернемося до фрагменту тлумачення повісті Миколи Гоголя «Невський проспект». Цей твір на композиційно-поетичному рівні ділиться на три субтексти, що чітко вмотивовано авторським задумом та словесною поетикою основних образів. Перший із цих композиційних субтекстів у вигляді обрамлення пов'язаний з актуалізацією символічного образу Невського проспекту. Другий та третій

субтексти – текстуальні автономні, гетерогенні структури, контрастні за конструктивними ознаками організації мікроповісті, включені до художньої цілісності за принципом «текст у тексті». Крім цих реальних субтекстів у структурі повісті «Невський проспект» можна виокремити своєрідний текст-код - це глобальна макроструктура, яку ми визначаємо як інваріантну антропоцентричну модель. Стосовно онтології цієї глобальної структури Т. Ніколаєва, приміром, зазначає: «Уважний та глибинний аналіз цієї глобальної макроструктури може виявити у процесі співставлення текстів однієї смислової спрямованості деякі загальні властивості, якийсь вихідний текст, не повністю і неоднаковою мірою маніфестований у реальних текстах і навіть у текстах першої ступені абстракції. Таким є «петербурзький текст», виявлений В. Топорковим під час аналізу «петербурзьких» творів М. Гоголя, Ф. Достоевського, О. Блока, А. Белого та ін. Цей текст має глобальну структуру, тобто набір основних понять та систему змістовних відношень і хронотопних реалізацій. Тому такі тексти ніяк не можуть бути схожими на прості описи, наприклад, Петербурга минулого століття»[5, 34-35].

Зупинимося більш детально на аналізі першого субтексту повісті. Саме це словеснообразне поле твору, ядерним компонентом якого є символіко-метафоричний словообраз «Невський проспект», як семіотичний простір, найближче за своїми семантико-структурними характеристиками до тексту-коду, який називаємо «петербурзьким текстом». У змістовому відношенні перший субтекст є своєрідною фантазмагорією. У формальному відношенні ця художня структура має всі ознаки розгорнутого авторського монологу-опису. Показовим є у композиційному плані поділ субтексту на дві частини – пролог та епілог, в яких часто виражена оціночна позиція автора. Так, наприклад, у заключній частині особливо відчувається негативне ставлення суб'єкта мовлення до об'єкта опису: « Ні, не вірте цьому Невському проспекту!... Все омана, все мрія, все не те, чим здається!». « ...все дихає оманою. Він бреше повсякчас цей Невський проспект...». У цих контекстах авторська оціночна позиція (на експліцитному рівні) знаходить пряме відображення через актуалізацію в їхній структурі пейоративної словоформи «омана», активна функціональна значимість якої підкреслюється використанням її як компонента лексичного повтору. У результаті поетичної трансформації у цій структурі зазвичай меліоративна лексема «мрія» (у позатекстових умовах) та дейктична

одиниця «те» (із запереченням), підкорюючись загальній авторській функціональній значимості, виступають як контекстуальні синоніми негативно-оціночної словоформи «омана». Також активну функціональну (негативну) значимість у цих контекстах набуває і дейктична узагальнююча словоформа «все», яка посідає позицію підмета (ядерного компонента структури). Пейоративними образними одиницями у цих авторських судженнях є і предикативні форми «дихає оманою», (він) «бреше», які несуть негативний смисл, що домінує в словообразному полі «Невський проспект».

У словообразному полі «Невський проспект та його обивателі» активними персонажами виступають як люди, так і речі. Світ речей – сюртуки, шляпки, дрібнички, ліхтарі, лампи та інше – паралельний до світу людей. У сукупності два світи породжують у тексті-фантасмогорії демонічний хаос, який робить дивними (антилюдськими) всі події, що відбуваються на Невському проспекті.

Текстова експлікація символічного негативного ставлення автора-творця до «дивного» міста, до «дивних» його мешканців знаходить структурне втілення у першому субтексті і у широкому ряді загальних та метонімічних словообразів. Цей ряд включає: 1) імена представників чоловічої статі (мешканець, чоловік, егоїст, приятель, солдат, мужик, чиновник, старий, хлопець, гувернер, педагог, батько, начальник, посесор, чоботар, радники, регістратори, секретарі, кухар, купець, ентузіаст, офіцер, фореитор тощо); 2) імена представниць жіночої статі (дама, бабця, гувернантка, місс, дівчина, подруга, володарка, англійка, красуня, дружина; 3) конкретно-предметні імена (проспект, вулиця, вуса, сюртук, голова, карета, календар, тротуар, нога, слід, чобіт, граніт, вікно, магазин, сонях, сонце, шабля, хліб, плаття, церква, щока, муха, шоколад, рука, пиріг, канал, театр, тощо; 4) абстрактні імена (благо, гуляння, діло, цікавість, жадібність, комунікація, надія, сила, слабкість, фантазмагорія тощо). Всі ці ряди імен відмічені на рівні актуалізації периферійних сем загальною авторською функціональною значимістю. І у образному контексті першого субтексту цей ряд загальних імен створює єдине естетичне поле, яке можна визначити як «символічну узагальненість». « Дивне» місто населяють «дивні» люди, які позбавлені індивідуальних імен, особливих ознак та дій, люди, для яких однорідність, зосередженість на вузькоцехових поведінкових стереотипах є знаком їхнього буття.

Висновки. Спираючись на фрагмент тлумачення повісті М. Гоголя «Невський проспект», зазначимо:

художня проза як словесне естетичне ціле є поліфонічною мовленнєвою структурою, тобто текстом у тексті;

художня проза у загальному вигляді складається з чотирьох типів текстів (субтекстів): авторського монологічного слова, прямої мови, внутрішнього монологу, невласне прямої мови. Кожна із цих структур має свої ознаки та обсяг;

художню прозу слід визначати як одну із особливих моделей естетично організованого мовленнєвого процесу. Тому прозовий твір подібно поетичному потрібно тлумачити (за термінологією А. Лосева [4]) на чотирьох рівнях творчої словесної діяльності автора: поїематичному, ноєматичному, ейдетичному та меональному;

повість «Невський проспект» як продукт творчої словесної діяльності М. Гоголя втілює у своїй естетичній структурі всі суттєві ознаки художньої прози.

Література:

1. Бобылев Б. Г. Филологический анализ художественного текста: герменевтический подход. / Б. Г. Бобылев. – Орел: ФГБОУ ВПО «Госуниверситет – УНПК», 2012. – 279с.
2. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. / Г.-Г. Гадамер. – К.: Юніверс, 2001. – 280с.
3. Ізер В. Процес читання: феноменологічне наближення/ В. Ізер // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Львів, 1996. – С.263-277.
4. Лосев А. Ф. Бытие – имя - космос / А. Ф. Лосев / Сост. и ред. А. А.Тахо-годи. – М.: Мысль, 1993. – 958с.
5. Николаева Т. Н. Лингвистика: Избранное. / Т .Н. Николаева. – М: Языки славянской культуры, 2013. – 624с.
6. Одинцов В. В. Стилистика текста. / В. В.Одинцов. – М.: Эдиториал УРСС, 2004. – 264с.
7. Ревзина О .Г. Системно-функциональный подход к лингвистической поэтике и проблемы описания поэтического идиолекта. / О. Г. Ревзина. – М.: Из-во МГУ, 1998.
8. Рубакин Н. А. Психология читателя и книг: Крат. введ. в библиопсихологию. / Н .А. Рубакин. – М.: Книга, 1977. – 264с.

CONTENTS

PHYSICAL CULTURE AND SPORT

Physical culture and sport: problems, researches, offers

Омаргалиев Б. С. ДЕНЕ ШЫҚТЫРУ САБАҒЫНДАҒЫ ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТЫҢ ТИІМДІЛІГІ	3
---	---

PHILOLOGICAL SCIENCES

Карашулакова У.У. ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЖОҒАРҒЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА ПАЙДАЛАНУ	6
--	---

Theoretical and methodological problems of language research

Галавін М. А. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ	9
--	---

Language, speech, speech communication

Сафарян С.І. ДО ПРОБЛЕМ ЛІНГВОПОЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ	12
---	----

Қабанов М.Ш., Смаилова А.Ш. , Қызырова Ә.Б. ЫҚШАМДАЛУ СИПАТЫ ЖЫР ЖОЛЫНДА.	18
---	----

Карашулакова У.У. АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ЕТІСТІКТЕРДІҢ АЙЫРМАШЫЛЫҒЫ	25
--	----

Ашимханова Ф.М. ЛАТЫН ӘЛІПБИІНЕ КӨШУ МӘСЕЛЕСІ	27
---	----

Native language and literature

Лаптева А.Т. , Тихомирова Н.Ф. МУЗЫКА В ЖИЗНИ И ТВОРЧЕСТВЕ И.С.ТУРГЕНЕВА	31
---	----

Куатова К.А. ИСТОРИЧЕСКАЯ ХРОНИКА У.ШЕКСПИРА «ГЕНРИХ VIII»: ИСТОРИЯ И ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ВЫМЫСЕЛ	31
---	----

HISTORY

General history

Yedgina G.T., Uskembayev K.S., Zueva L.I. FOREIGN POLICY INITIATIVES OF THE FIRST PRESIDENT AS A FACTOR OF INCREASING THE INTERNATIONAL STATUS AND AUTHORITY OF KAZAKHSTAN IN THE WORLD COMMUNITY	43
---	----

MUSIC AND LIFE

Music: learning and teaching

Онгарбаева А.Г. БІЛІМ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ ЖАҒДАЙЫНДА МУЗЫКА ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	48
Погода О.В., Бившева Т.Ф. МУЗЫКА ТА СУЧАСНИЙ СТУДЕНТ	51
Савина О.В. ФОРМИРОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ НАВЫКА ЧТЕНИЯ НОТНОГО ТЕКСТА С ЛИСТА В КЛАССЕ ФОРТЕПИАНО.....	54

PSYCHOLOGY AND SOCIOLOGY

Social psychology

Авраменко О.О. ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	60
--	----

General psychology

Мұхтар Актілек ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КӨЗҚАРАС	63
Құсамбаев Ә.Н. ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ КАЗАХСТАНСКИХ СТУДЕНТОВ ЗА РУБЕЖОМ.....	67
Құсамбаев Ә.Н. ПРОБЛЕМЫ АДАПТАЦИИ КАЗАХСТАНСКИХ СТУДЕНТОВ ЗА РУБЕЖОМ.....	70
Қайркен Гүлнұр ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР	73
Матаева Б.Ү, Қайркен Гүлнұр ХИМИЯНЫ ОҚЫТУДАҒЫ ХИМИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР	78
Матаева Б.Ү., Нигметаева А.Ж ХИМИЧЕСКИЕ ВЕЩЕСТВА УЧАСТВУЮЩИЕ В ПСИХИЧЕСКИХ ПРОЦЕССАХ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ОРГАНИЗМА.....	83
CONTENTS.....	87

242178

241567

241327

241831

241840

242307

242357

241929

241994

242180

242218

242220

242212

242149

242167

242251

242269

242358

242360